

hoz hasonlóan „kéttényezős küszöbszámok” 10 milliárd ill. 1 milliárd TWD-re módosulnak nem pénzügyi intézmények esetében, a piaci részesedésre vonatkozó kitételek megtartására vagy eltávolítására vonatkozóan azonban még nem született döntés;

– a viszonteladási ár megkötésekben (RPM) a per se tiltás helyett a *rule of reason* megközelítés használatát helyezik előtérbe, valamint alkalmazását kiterjesztik az árukról a szolgáltatásokra is;

– az érintett piac meghatározását beemelik az általános szabályok közé (eddig az erőfölényt érintő szabályoknál szerepelt);

– differenciálják a közigazgatási jellegű bírságokat a különböző (antitröszt ill. tisztességtelen versenyt érintő) jogsértések tekintetében, a bírságokat emelik;

– a TFTC szerkezetének megreformálása keretében a függetlenséget erősítik, bevezetik a Közigazgatási Bírósághoz való közvetlen fellebbezési jogot, a biztosok számát hétre módosítják (akiből négynek a mandátuma 4 évre nőne, míg háromé két évre csökkenne, azonban mind-egyikük újraválasztható maradna).

2007-ben a tajvani hatóság 1340 ügygel foglalkozott, melyből 1213 volt panaszszerű, 3 összehangolt magatartás engedélyezése iránti kérelem, 69 fúziót érintő ügy. A kiszabott bírság csaknem 240 millió TWD (kb. 1,5 milliárd forint) volt. 88 ügyben született határozat félrevezető reklámozással kapcsolatos ügyekben, 94 millió TWD (kb. 610 millió forint) bírság kiszabása mellett. A tajvani hatóság eljárásaiban a vizsgálati részlegek előkészítő funkciót látnak el, míg az érdemi döntés

jellemzően a Biztosok Gyűlésének hatáskörébe tartozik.

A TFTC fontosnak tartja a szabályozó hatóságokkal való együttműködést, az aktív piacfigyelést valamint a hivatal tisztességes és átlátható működésének biztosítását is. Többek között ez utóbbi követelmények teljesítése érdekében a hivatal nagy számú iránymutatást fogadott el, például a különböző területek érintő ügyek kezelését illetően. A hatóság meghatározó elve, hogy előtérbe helyezi a tisztességes verseny elősegítését a szankcionálással szemben. Mint azt a biztos elmondta, a TFTC kiemelt figyelemmel kezel néhány területet, így a távközlést, olaj- és gázipart, az ingatlanpiacot vagy a félrevezető reklámokat.

Hajós Ádám

Közgazdaságtan és versenyjog – kéz a kézben?

„Az a jogász, aki nem tanult közgazdaságtant ... könnyen a köz elenségévé válhat.” – az amerikai Legfelsőbb Bíróság egykori legendás elnökének, Louis Brandeis-nak e mondása a versenyjogi jogalkalmazás világában soha nem volt aktuálisabb, mint manapság. Éppen ezért üdvözlendő az a két frissen megjelent könyv¹, amely a verseny közgazdaságtanának izgalmas világába kalauzolja az érdeklődőt.

Pepall, Lynne–Richards, J. Daniel–Norman, George–Piacelmélet. Modern megközelítés gyakorlati alkalmazásokkal (Industrial Organisation: Contemporary Theory and Practice, HVG-Orac, Budapest, 2008.

Bárczy Péter–Váradai Balázs–Vincze János: Közgazdaságtan és versenyjog, Arsenicum Kiadó, Budapest, 2008.

Ha meg szeretnénk érteni, hogy a Microsoft miért kínálta egy csomagban az Internet Explorert és a Windows operáci-

ós rendszert, ha tudni szeretnénk, hogy a patinás aukciósházak, a Sotheby's és a Christie's miért kötöttek kartellmegállapodást, ha érdekel bennünket, hogy a Mercedes miként járt el a márkakereskedőkkel, akkor érdemes behatóan foglalkoznunk a piacelmélettel. A piacelmélet ugyanis a piacstruktúrákkal, a vállalkozások stratégiai magatartásaival, valamint ezek egymásra hatásával foglalkozik.

A Microsofttal, a Sotheby's / Christie's kartellel és a Mercedes-szel kapcsolatos amerikai és európai antitröszt eljárások a 20-21. század fordulópontja körül születtek, de a modern piacelméletet foglalkoztató gondolatok korántsem új keletűek. Már az ókori rómaiak is felismerték például a versenykorlátozás negatív természetét, s léptették ennek folyományaként hatályba a gabonát szállító hajók megállítást tiltó Lex Julia de Annona-t. Majd a 18. és 19. században Adam Smith és John Stuart Mill is megfogalmazták nézeteiket a piaci folyamatokról és a verseny korlátozásának káros hatásairól.

Mindazonáltal a piaci működés cizellált és precíz közgazdasági elméleti háttérrel valójában csak a XX. századi gondolkodás dolgozta ki. Az egyik legbefolyásosabbnak a Chicago-i iskola néven ismertté vált irányzat bizonyult, amely arra is képes volt, hogy a versenyjogi jogalkalmazás egyik mélyen gyökerező, évszázados múltra visszatekintő precedensét destabilizálja. A viszonteladási ár kikötését (resale price maintenance) előíró szerző-

dést automatikusan jogellenesnek minősítő, 1911-ben született Dr. Miles ítéletet² az amerikai Legfelsőbb Bíróság 2007-ben született döntésében³ ugyanis akként változtatta meg, hogy ezekre a megállapodásokra az ún. „rule of reason” alkalmazását rendelte el, s így a versenyelőnyöket és hátrányokat immár mérlegelni kell.

Az 1950-es években az Európai Szén- és Acélközösség és az Európai Gazdasági Közösség versenyjogi rendszereinek létrehozói is modellértékűnek tartották az amerikai antitröszt szabályozást, mindazonáltal „valószínűleg nem tévedünk nagyot, ha azt állítjuk, hogy [az európai „alapító atyák”] a versenyre nem mint önmagában kívánatos célra tekintettek, hanem mint egy olyan eszközre, amely elősegíti a gazdasági fejlődést, és növeli az európai polgárok jólétét.”⁴ Ezenkívül persze a versenyjogot a kezdetektől fogva a fokozatosan mélyülő közösségi integráció egyik legfontosabb előmozdítójának tartották.

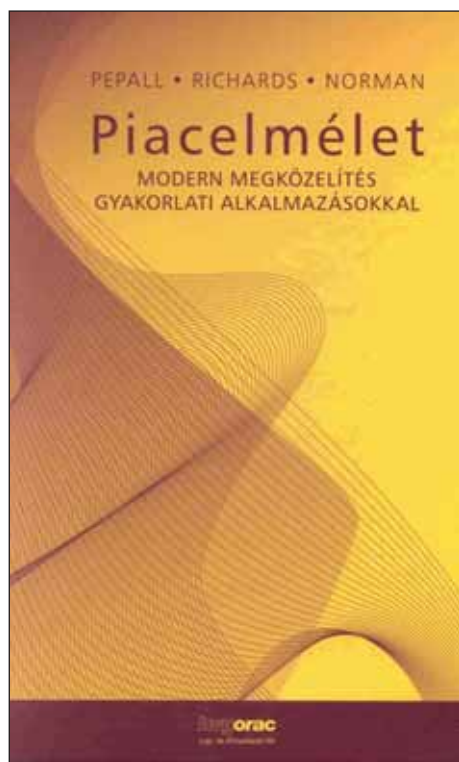
A főként a freiburgi ordoliberalis tanokra épülő közösségi versenyjogi jogalkalmazás azonban elsősorban az amerikai iskolák (Harvard, Chicago, New Industrial Economics, Neumann-Morgenstern-féle

² Ld. Dr. Miles Medical Co. v. John D. Park & Sons Co., 220 U.S. 373 (1911)

³ Ld. Leegin Creative Leather Products, Inc. v. PSKS, Inc., 551 U.S. (2007)

⁴ Ld. Massimo Motta, Versenypolitika – elmélet és gyakorlat, Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központ, 2007, 15. old.

¹ Mindkét könyv megjelenését a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja támogatta.

játékelmélet és követői) hatására új irányokat kezd(ett) venni. Ennek egyik markáns példája az erőfölény, valamint az ahhoz kapcsolódó magatartások kevésbé szigorú megítélése. Továbbá egyértelmű az is, hogy az európai versenyjogi szabályokba is fokozatosan begyűrűzik a közgazdasági megközelítés. Az első lépést talán az 1989-es közösségi fúziós rendelet jelentette, mely bevezette a közösségi volumenű összefonódásokra a dominancia-tesztet. Ezenkívül számos egyéb közösségi jogforrás és „quasi-jogforrás” is a közgazdaságtan térnyerésére utal: a vertikális korlátozásokról szóló közlemény, a releváns piac meghatározásáról szóló közlemény, a horizontális fúziókról szóló közlemény, az új (139/2004) fúziós rendelet említhetők példaként.

Mivel 2004. május 1. óta Magyarország is tagja az Európai Uniónak, s így a magyar jogrendnek is részét képezi a közösségi versenyjog, ezért itthon is figyelemmel kell követnünk a „brüsszeli” és „luxembourg-i” fejleményeket. A hazai versenyfelügyeletben is választ kell ugyanis adnunk arra a kérdésre, hogy hol húzzuk meg azt a határt, amelynek egyik oldala még egészséges a verseny számára, a másik oldala viszont veszélyeket rejtget. Ennek a határnak a meghatározása a versenyfelügyelet legnehezebb feladata: az állam hol avatkozzon be, s hol érdemes a piaci mechanizmusokat magukra hagyni? A dolog nehézségét egy gyakorlati példán keresztül szemlélítve: a versenypolitika

üdvözl, ha egy vállalat hatékonysága, fogyasztóorientáltsága és innovációi révén versenyt indukál riválisaival szemben, azonban erőfölényre szert téve bizonyos magatartásai a fogyasztók, a verseny szempontjából már károsnak bizonyulhatnak. Ezenkívül el kell határolni egymástól azokat a helyzeteket is, amikor a piacon hasonlóan tűnő magatartások „szemtanúi” vagyunk attól, amikor a vállalkozások összehangolják magatartásukat, kartelleznek, s ezáltal torzítják a gazdasági versenyt. Ehhez viszont értenünk kell a közöttük zajló interakciók természetét, az adott piaci struktúrában adott stratégiai lépéseik racionalitását, az árazási politikájuk logikáját.

Éppen ezeknek a helyzeteknek az alaposabb megértésében ad iránytűt e két könyv, s teszik mindezt élvezetesen, példákkal szemléltetve. A Bárczy, Várady és Vincze szerzők által írt „Közgazdaságtan és versenyjog” c. könyv hasznos áttekintést ad arról, hogy a versenyjogi jogalkalmazás hogyan hasznosíthatja a közgazdaságtan „vívmányait”, hogyan értheti meg a vállalatok motivációit, tevékenykedjenek azok akár versenyző, kevés szereplős oligopolisztikus vagy éppen monopoliumközeleli piacon.

A Pepall, Richards és Norman amerikai szerzők által írt munka igazi monográfia, amit számos egyetemen és kurzuson tankönyvként használnak: mélyreható elemzést ad a piacelmélet háttéréről, a monopolista viselkedésről, a versenyellenes stratégiákról, a játékelméletnek az oligopol piacokon való hasznosíthatóságáról, a vállalatok közötti fúziókról, a vertikális megállapodásokról és a verseny nem árjellegű eszközeiről (pl. reklám szerepe). A könyv közgazdasági megalapozottságú, tehát tartalmaz számításokat is, azonban ez a közgazdasági végzettséggel nem rendelkezőket ne riassza el: a logikus tagolás, a jogesetek mögöttes racionalitásának közérthető leírása, az egyes szerkezeti egységeket összefoglaló részek mindenki számára könnyen olvashatóvá teszik a könyvet.

Ami a hazai versenyfelügyelet gyakorlatát illeti, megállapítható, hogy az elmúlt években komoly lépések történtek a közgazdaságtan versenyjogi jogalkalmazásban való meghonosítása irányában. A Gazdasági Versenyhivatal 2006-ban vezető közgazdászt nevezett ki, aki csapatával együtt erősíti a versenyfelügyeleti eljárások közgazdasági megalapozottságát. A pénzváltókartellben például kvantitatív elemzéssel támasztották alá, hogy

a hasonló árfolyamok nem a piac természetéből adódtak, hanem versenytorzító összehangolás eredményei voltak.⁵ Közreműködtek továbbá a Magyar Ingatlan-szövetség elleni eljárásban is, melyben az ügy vizsgálói mélyreható empirikus kutatást folytattak annak megállapítására, hogy az Ingatlan-szövetség által közzétett ajánlott minimál díjtételek fejtettek-e ki ténylegesen versenylátózatot a piacon.⁶ Az összefonódásokban is gyakran kerül sor közgazdasági elemzésekre: legmarkánsabb példaként a Hungarotel és a Matel (Invitel)⁷, valamint a Mondri és a Dunapack⁸ közötti – kétfázisú – fúziók szolgálnak.

Ezek a példák is látható tehát, hogy a közgazdasági megközelítés térnyerése a versenyjogi jogalkalmazásban konkrét, a magyar versenyfelügyelet tevékenységében is a napi gyakorlatban megvalósuló jelenség. Éppen ezért, legyen az érdeklődő akár praktizáló jogász, akár gyakorló közgazdász, e két könyv nem hiányozhat a könyvespolcáról!

Bassola Bálint

⁵ Vj-83/2005

⁶ Vj-1/2008

⁷ Vj-19/2007

⁸ Vj-159/2007